

УДК: 327 (73)

В. М. Шамраєва*Харківський регіональний інститут державного управління при Президенті України***УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДОКТРИНИ США**

Українсько-американське співробітництво у контексті реалізації зовнішньополітичної доктрини США.

Здійснено аналіз основних теоретичних підходів до визначення зовнішньополітичної концепції США на сучасному етапі. Розглянуто головні тенденції розвитку позицій США та України з основних міжнародних проблем та щодо шляхів вирішення питань міждержавного співробітництва.

Ключові слова: українсько-американське міждержавне співробітництво, зовнішня політика, міжнародні відносини, зовнішньополітична доктрина.

Украинско-американское сотрудничество в контексте реализации внешнеполитической доктрины США.

В статье проведено анализ основных теоретических подходов к определению внешнеполитической концепции США на современном этапе. Рассмотрены главные тенденции развития позиций США и Украины по основным международным проблемам и путям разрешения вопросов межгосударственного сотрудничества.

Ключевые слова: украинско-американское межгосударственное сотрудничество, внешняя политика, международные отношения, внешнеполитическая доктрина.

The article carries out the analysis of the main theoretical approaches to the definition of foreign policy conception of the USA at the modern stage. It was considered the main tendencies of the development of the USA and Ukraine positions on the basic international problems and the ways of the problems solution on inter-state collaboration.

Regarding the whole complex of historiography on the problems of formation and development of Ukrainian-American relations one should underline its variety, the absence of unanimous acknowledged approaches to the sources assessments, mechanisms of realization and the level of the development of Ukrainian-American partnership.

Such kinds of discrepancies in assessments are partially preconditioned by dispersity of the ways and methods used by different leaders of the United States in their plans and actions. So, mainly all of them with the benefit for national interests used inter-state conflicts in Europe, turned to diplomatic demarche which let enforce American influence on European international processes.

Despite the different interpretations of priorities of the modern American foreign policy by the native and foreign historiography and political science the most of them concentrated nowadays on its European vector with the following consideration of the other regions of the world in the context of making generalizing analysis. At the same time on the basis of the so-called peripheral systems of international relations it was worked out the instruments of the general paradigm of the USA behavior on the international arena, and having carried out the analysis of the global international policy of the USA, it is easier to understand the causes of the belonging of Ukraine to "the zone of indifference" at the beginning of the XXth century or, vice versa, "partnership" in the system of foreign policy priorities of the USA and proclamation of strategic partnership at the beginning of the XXI century.

Key words: foreign policy, international relations, conception of foreign affairs.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Переобрання Б.Обами на другий президентський строк знову поживало інтерес до відносин України з повідним світовим гравцем, які переживають складний етап розвитку. Українсько-американське співробітництво стало показовим у процесі розбудови стратегічного партнерства нашою державою з іншими міжнародними акторами. Розвиток міждержавних відносин між Україною та США можна умовно поділити на кілька періодів, які характеризувалися і проривами української дипломатії, її великими здобутками та і не меншими помилками і втратами. Вагомого значення набуває розвиток стратегічного партнерства і з огляду на роль США у сучасних міжнародних відносинах. Саме тому проблематика

розвитку українсько-американських відносин потребує уваги і більш ґрунтовного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Діяльність США на міжнародній арені завжди привертала до себе багато уваги світових засобів масової інформації, але нажалі комплексний науковий аналіз американської зовнішньої політики у контексті її впливів на Україну, як державу що прагне зайняти провідні позиції у сучасній системі регіональних та глобальних міжнародних відносин, ще не отримав достатнього висвітлення у вітчизняних науково-аналітичних колах. Дана публікація є логічним продовженням досліджень автора, і спирається на періодичні видання та короткі аналітичні доповіді провідних інформаційних агентств.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Економічна криза та інші глобальні виклики сучасних міжнародних відносин дещо відволікли увагу науковців від змін принципів і теоретичних основ обґрунтування та практичної реалізації зовнішньополітичної концепції демократичною адміністрацією США. По закінченні першого строку перебування у Білому домі Б.Обами вже можна підвести певні підсумки та більш обґрунтовано аналізувати практичні зміни у баченні ролі США на світовій арені, методах досягнення зовнішньополітичних цілей його адміністрацією.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Завданням даної розвідки є визначення та аналіз основних рис зовнішньополітичної концепції американської адміністрації Б.Обами, шляхів та методів її практичної реалізації і спроба прогнозування їх впливів на український напрямок зовнішньої політики США.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз основних підходів американських науковців до визначення стратегічного партнерства передбачає з'ясування його ключових складових, тобто «стратегія» і «партнерство». Висхідним поняттям при аналізі є зовнішньополітична стратегія держави, а стратегічне партнерство розглядається як засіб її реалізації. Даний принцип ґрунтується на аналізі понять «стратегія», «стратегічні відносини», які вперше було систематизовано досліджені в працях таких зарубіжних політологів як Б.Г. Лідделл Харт [21], В. Мюррей і М.Грімслі [23], Дж.М. Коллінз [8]. Схожі підходи можна відзначити в працях представників російської політологічної думки, зокрема, Т. Мозель [9], С. Проскуріна [12], П. Циганкова [20].

При дослідженні проблем вироблення новітньої зовнішньополітичної доктрини США у період трансформації світової системи міжнародних відносин після закінченні холодної війни, велике значення набуває аналіз праць видатних американських політологів, таких як З. Бжезінський, С. Хантінгтон, Ф. Фукуяма та ін.

У своїх дослідженнях С. Хантінгтон особливу увагу приділяє цивілізаційній складовій розвитку міжнародних відносин. Саме тому, на думку автора, у новому світі суперництво наддержав змінилось зіткненням цивілізацій. А основні конфлікти відбуватимуться між народами різної культурної ідентифікації.

У контексті аналізу розвитку українсько-американських відносин з ідей С. Хантінгтона випливає, що партнери відносяться до різних цивілізацій, і цей факт значно ускладнює розвиток міждержавної взаємодії, але не виключає можливостей взаємовигідного партнерства на засадах поваги незалежності, суверенітету та національних інтересів держав-партнерів. Таке твердження випливає із висновків американського дослідника, що з метою запобігання міжцивілізаційній війні необхідно усвідомити унікальність цивілізацій, а не універсальність, яку намагаються поширити у світі окремі політики США, а іншим лідерам цивілізацій прийняти поліцивілізаційний характер глобальної політики і взаємодіяти з метою його підтримки [18].

Прихильник політичної школи лібералізму Ф. Фукуяма, під час аналізу історії ХХ ст. характеризує його як період ідеологічного насильства і боротьби між лібералізмом, абсолютизмом, новітнім марксизмом, у результаті якої перемогли західні цивілізаційні цінності. Такі погляди дослідника викладено у його праці «Кінець історії» [17]. Особливий інтерес при вивченні новітньої зовнішньополітичної концепції США та механізмів її реалізації представляє книга Ф. Фукуяма «Америка на роздоріжжі» [16]. У даній роботі автор розглядає основні проблеми американської зовнішньої політики після 11 вересня, зокрема аналізує причини початку компанії в Іраку, варіанти побудови відносин США із світовим співтовариством і т.д. Особливий інтерес в контексті даного дослідження становлять висновки автора з основ формування зовнішньополітичної концепції Дж. Буша, досягнень та перспектив американської зовнішньої політики новітнього періоду. Окремо тут проаналізовано і погляди провідних науковців та аналітиків, які стали філософськими та політологічними основами зовнішньої політики США у ХХІ ст., зокрема щодо її реалізації у ЦСЄ та розбудови стратегічного партнерства з Україною.

Колишній держсекретар США Г. Кіссінджер виклав свої погляди на історію розвитку міжнародних відносин та їх перспективи у ґрунтовній праці «Дипломатія» [22]. Систему

світового устрою на початку ХХІ ст. автор бачить як таку, що характеризується одночасно фрагментарністю та глобалізацією. Також дослідник відстоює тезу про моральну перемогу ідей ліберальної демократії на зламі ХХ – ХХІ ст. У той же час Г. Кіссінджер не є ідеалістом як В. Вільсон чи Б. Клінтон, тому не прогнозує створення однополюсного світового порядку на чолі з США, хоча і передрікає їм роль «перших серед рівних».

Досліджуючи сучасні проблеми вироблення та обґрунтування американської зовнішньополітичної доктрини Г. Кіссінджер підкреслює, що не дивлячись на роль лідера у сучасних міжнародних відносинах при реалізації зовнішньої політики США часто вдаються до методів часів «холодної війни», які не відповідають умовам глобального суспільства. Іншою проблемою він вважає значне зниження інтересу самих американців до міжнародної політики, тому приходиться до висновку про необхідність відмови від імперських амбіцій і досягнення Сполученими Штатами «морального консенсусу», поширення а не нав'язування демократичних цінностей. [7]

Таким чином, з ідей Г. Кіссінджера випливає, що Україна та США відносяться до різних груп міжнародних гравців, але в той же час це не виключає можливостей розвитку взаємовигідного співробітництва, а за певних умов і розбудови стратегічного партнерства.

Визнанням ідеологом американської зовнішньої політики є і колишній радник з питань національної безпеки Президента США Зб. Бжезінський. Найбільш повно свої ідеї щодо розвитку міжнародних відносин після завершення «холодної війни» автор виклав у праці «Велика шахівниця» [2]. Зб. Бжезінський вважає, що сьогодні значно зменшується роль територіальної і значно підвищується роль інших складових потенціалу держави: економічної, технологічної військової та політичної.

Наступними працями автор розвиває висунуті концепції та розглядає основні принципи і перспективи розвитку американської зовнішньої політики у сучасних міжнародних відносинах. У праці «Вибір: світове домінування чи глобальне лідерство» Зб. Бжезінський аналізує шляхи вирішення основних зовнішньополітичних проблем, які постали перед США після подій 11 вересня. Предметом його уваги тут стали альтернативи американської гегемонії: домінування, яке побудоване на силі, чи лідерство, засноване на спільних цінностях. Автор рішуче відстоює перспективу лідерства, поєднуючи його з гегемонією, за допомогою яких можна контролювати розвиток світових міжнародних процесів [3].

При проведенні дослідження практичної реалізації міжнародної політики США на початку ХХІ ст., в тому числі і американського бачення розвитку українсько-американського співробітництва є праця Зб. Бжезінського «Ще один шанс»[4] де автор представляє глибокий аналіз зовнішньополітичної діяльності трьох президентів США – Дж. Буша-старшого, Б. Клінтона та Дж. Буша-молодшого.

Не оминув Зб. Бжезінський і проблему місця України у регіональних та світових міжнародних процесах, зокрема і важливість існування української держави у контексті реалізації європейських зовнішньополітичних інтересів США. У його праці «Україна у геостратегічному контексті» аналізуються актуальні процеси українського політичного життя, відстоюються ідеї необхідності незалежної демократичної України для створення у Європі зони стабільності [5]. Дана праця є своєрідним орієнтиром у розумінні процесу формування і реалізації міжнародної політики США, зокрема у сфері розвитку українсько-американського стратегічного партнерства.

Аналізуючи сучасний стан розвитку українсько-американських відносин слід зазначити, що у останній рік свого президентства Дж.Буш-молодший доклав багато зусиль щодо активізації співробітництва з Україною. Ці кроки пояснюються визнанням важливої ролі нашої держави у розбудові регіональної системи безпеки, зацікавленістю Сполучених Штатів у підтримці інтеграційних устремлень України у контексті американських зовнішньополітичних інтересів на європейському континенті.

Україна визнає своїм провідним стратегічним партнером на міжнародній арені саме Сполучені Штати Америки. Термін «стратегічне партнерство» у американсько-українських відносинах з'явився ще з 2003 р. У 2008 р. відбулося підписання Дорожньої карти – документу що визначив основи українсько-американського міждержавного співробітництва. У основу «Дорожньої карти» покладено стратегічні пріоритети розвитку двосторонніх відносин на середньострокову перспективу у політичній, безпековій, торговельно-економічній, енергетичній та гуманітарній сферах, а також у галузі науково-технічного та військового співробітництва.

Підписання «Дорожньої карти» було покликане сприяти подальшому поглибленню відносин стратегічного партнерства між нашими державами [15].

31 березня у приміщенні МЗС України відбулося урочисте підписання ще одного важливого документу – Угоди між Урядом України та Урядом США про торговельне та інвестиційне співробітництво [10]. Угодою передбачалося створення постійно діючого двостороннього

механізму співробітництва – українсько-американської ради з торгівлі та інвестицій.

Наступним кроком на шляху закріплення рівня стратегічного партнерства в українсько-американських відносинах стали переговори щодо підготовки та підписання Хартії про стратегічне партнерство. Документ було підписано у Вашингтоні на зустрічі Міністра закордонних справ Володимира Огризко з держсекретарем Кондолізою Райс [19].

За своїм змістом Хартія Україна-США про стратегічне партнерство є лише заявою про наміри та не несе на собі прямої юридичної сили. Не дивлячись на це документ має надзвичайне значення, бо визначає сфери співробітництва між Вашингтоном і Києвом та підтверджує прихильність США до інтеграційних устремлень української сторони. Хартія про стратегічне партнерство розкриває широке коло сфер співробітництва у різних галузях, включаючи економічний розвиток та оборону.

На розвиток Дорожньої карти пріоритетів українсько-американського співробітництва Україна та США започаткували діяльність двосторонньої групи з питань енергетики. Для економічного напрямку українсько-американських міждержавних відносин надзвичайно важливим є процес налагодження регіонального співробітництва. Інтенсифікації такого виду співпраці сприяє інститут міст побратимів.

Важливими для відстоювання інтересів нашої держави є і заходи, які проводить українська діаспора Сполучених Штатів. Виходячи з особливостей внутрішньополітичного устрою США такі громадські об'єднання справляють неабиякий вплив на процес вироблення зовнішньополітичних рішень.

Новий етап у розвитку українсько-американських відносин розпочався з приходом у Білий дім демократичної адміністрації на чолі з Б. Обамою. З ним багато аналітиків пов'язують кардинальні зміни у зовнішньополітичній концепції США в цілому і, щодо її українського напрямку, зокрема. Такі підходи обумовили деяке занепокоєння Києва щодо можливості відсторонення українсько-американського співробітництва до другорядних завдань міжнародної політики Вашингтона.

Співробітництво між Україною та США буде тісним при президенті Баракі Обамі, заявив тодішній посол США в Україні Вільям Тейлор [6]. Він аргументував свою думку тим, що новий президент США був в Україні, добре знає цю країну, а також висловив свою підтримку європейським устремлінням України. Підтверджуючи таке переконання Посол особливо підкреслював наявність у команді нового Президента США висококваліфікованих спеціалістів з проблем України. Крім того у команді Б. Обами є колишні послы США в Україні.

Але аналізуючи сучасну міжнародну ситуацію слід зазначити, що на перший план у всіх без виключення країнах світу вийшла боротьба з економічною кризою, і американська адміністрація не стала виключенням. Другою, за значенням, проблемою для Сполучених Штатів є покращення відносин з європейськими союзниками та відносини з Росією. У такому контексті Україні слід докласти великих зусиль для того, щоб проголошене українсько-американське стратегічне партнерство наповнилося і реальним змістом, а не залишилося лише декларуванням намірів сторін.

Показовим у міжнародній політиці США став своєрідний розподіл ролей у першій адміністрації Б.Обами, тоді як сам Б. Обама і держсекретар Хілларі Клінтон зосередили увагу на відновленні відносин з Росією, віце-президент США Джозеф Байден сконцентрував увагу на державах, які є сусідами Росії, пояснюючи їм, що «перезавантаження» не буде шкодити їхнім інтересам. Спочатку Д. Байден здійснив офіційні візити до Грузії і України, пізніше до Польщі й Чехії.

Під час офіційного візиту до Києва він зробив усе можливе щоб заспокоїти українських політиків, щодо основних принципів побудови зовнішньої політики США у Центральній та Східній Європі. Так під час інтерв'ю «Українським новинам» віце-президент США зазначав - «Ми працюємо над перезавантаженням наших відносин з Росією, але хочу вас і ваш народ запевнити, що це не буде за рахунок України. Скоріше навпаки, я переконаний, це буде корисно для України» [1]. Д. Байден підкреслював, що США розглядає Україну як стратегічного партнера в Європі.

Адміністрація Б. Обами вважала, що нормалізація американсько-російських відносин буде корисною для України і не здійснюватиметься за рахунок українського напрямку зовнішньої політики Сполучених Штатів. Під час перебування у Києві Д. Байден також неодноразово наголошував, що США не визнавали і не визнають будь-які сфери інтересів і вважають, що кожна країна повинна сама вибирати свій шлях розвитку.

Головним здобутком в українсько-американських відносинах на кінець 2008 – початок 2009 років стало юридичне закріплення рівня стратегічного партнерства у міждержавних відносинах. Протягом цього періоду було вжито ефективних заходів щодо послідовної підтримки США євроатлантичних устремлень України; започатковано роботу Ради з питань торгівлі та інвестицій.

Головними пріоритетами України в розбудові українсько-американських відносин на 2010 - 2012 рр. стали: налагодження співпраці з адміністрацією Б. Обами, подальше поглиблення стратегічного партнерства та узгодження перспективного графіку двосторонніх візитів; реалізація положень Дорожньої карти українсько-американського співробітництва та Хартії Україна-США про стратегічне партнерство; активна співпраця в межах Міжвідомчої координаційної групи.

Нажаль на сьогодні українсько-американські відносини переживають період спаду інтенсивності та певні кризові явища у політичній сфері. Зокрема у США відновилися дискусії щодо стану розвитку демократії в Україні. Так у своїх виступах держсекретар США Х. Клінтон закликала до просування демократії та прав людини у ті частини Європи, у яких «ситуація не така, як повинна бути» [13]. Вона також підкреслювала, що вибори в Україні жовтня 2012 р. стали «кроком від демократії».

Певне занепокоєння у США викликали і кроки України в економічній сфері. Так американські політики зазначали, що бажання України переглянути мита в рамках Світової Організації Торгівлі можуть значно ускладнити двосторонні торговельні відносини. Таке занепокоєння міністру закордонних справ України К. Грищенко під час зустрічі у Вашингтоні 30 листопада 2012 р. висловив торгівельний представник США Рон Кірк [11].

Не дивлячись на певні труднощі після переобрання Б.Обами на другий президентський строк його адміністрація залишає за Україною статус держави-стратегічного партнера Сполучених Штатів.

«Безсумнівно, Україна залишається державою важливого стратегічного значення для Сполучених Штатів», - відзначив посол США в Україні Джон Теффт [14].

За його словами мета політики Сполучених Штатів стосовно України була незмінною з початку відносин – «допомогти українцям побудувати демократичну та економічно розвинуту країну, яка є невід'ємною частиною європейської сім'ї народів». Теффт підкреслив, що цей шлях потребує від України демократичних зобов'язань, припинення вибіркового переслідування і посилення інтеграції з європейськими партнерами. У той час як збереження корупції, недоліки у проведенні останніх парламентських виборів і нове законодавство, зокрема Закон про референдум, потенційно віддаляють Україну від демократичних стандартів та норм, – відзначав американський дипломат.

При цьому Посол вважає успіхом прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу, зазначивши, що ще багато має бути зроблено для його імплементації, а також для обмеження повноважень Генеральної прокуратури. Теффт назвав «гарним стартом» уряду України в енергетичній сфері за останні півтора роки залучення американських компаній Shevron та Exxon Mobile. Крім того, він відзначив, що США високо цінують участь України у миротворчих операціях, зокрема у Афганістані [14].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Розглядаючи весь комплекс історіографії з проблем становлення і розвитку українсько-американських відносин слід підкреслити її розмаїття, відсутність єдиних визнаних підходів до оцінок витоків, механізмів реалізації і рівня розвитку українсько-американського стратегічного партнерства.

Такого роду розходження в оцінках частково зумовлені дисперсністю способів і методів, до яких вдавались у своїх планах і діях різні керівники Сполучених Штатів. Так, майже всі вони з вигодою для національних інтересів використовували міждержавні конфлікти в Європі, вдавались до дипломатичних демаршів, котрі дозволяли підвищити американський вплив на європейські міжнародні процеси.

Попри різноманітні тлумачення пріоритетів новітньої американської зовнішньої політики вітчизняною і зарубіжною історіографією та політологією, більшість з них сконцентрована сьогодні на її європейському векторі із побіжним розглядом інших регіонів світу у контексті проведення узагальнюючого аналізу. У той же час на базі так званих периферійних систем міжнародних відносин відпрацьовувався інструментарій загальної парадигми поведінки США на міжнародній арені, і провівши аналіз глобальної міжнародної політики США легше зрозуміти причини належності України до «зони байдужості» на початку ХХ ст. або, навпаки, «партнерства» в системі зовнішньополітичних пріоритетів США і проголошення стратегічного партнерства на початку ХХІ ст.

Бібліографічні посилання

1. Байден запевняє, що перезавантаження відносин США і Росії не буде за рахунок України / proUA / 21.07.2009 15:48 // <http://ua.proua.com/news/2009/07/21/154815.html>
2. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и ее геостратегические императивы / З. Бжезинский – М., 1998. – 243 с.

3. Бжезинский З. Выбор. Мировое господство или глобальное лидерство / Пер. с англ. / З. Бжезинский – М.: Междунар. отношения, 2007. – 288 с.
4. Бжезинский З. Еще один шанс. Три президента и кризис американской сверхдержавы / З. Бжезинский – М.: Междунар. отношения, 2007. – 240 с.
5. Бжезинський З. Україна у геостратегічному контексті. – [Перекл. з англ.] / З. Бжезинський – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 102 с. – (Актуал.світ.дискусії).
6. Вашингтонская хартия подтверждает гарантии безопасности Украины // <http://www.newsukraine.com.ua/news/133461/>
7. Киссинджер Г. Нужна ли Америке внешняя политика? / Г. Киссинджер – М., 2002. – 128 с.
8. Коллинз Дж. М. Большая стратегия. Принципы и практика / Дж. М. Коллинз – М., 1975. – 387 с.
9. Мозель Т. Теоретические основы международных отношений: Учебн. пособие / Т. Мозель / ДА МИД РФ. – М., 2000. – 263 с.
10. Новини МЗС України // <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/news/detail/11891.htm>
11. США обвинили Украину в подрыве двусторонних отношений // <http://news.mail.ru/inworld/ukraina/global/112/politics/11152172/?frommail=1>
12. Теоретические основы внешнеполитической деятельности России / Под общ. ред. С. А. Проскурина. – М.: Изд-во РАГС, 2001. – 306 с.
13. Украина – сворачивает демократию, а Россия – вызов для США и Европы, – Клинтон // http://news.eizvestia.com/news_abroad/full/ukraina-svorachivaet-demokratiyu-a-rossiya-vyzov-dlya-ssha-i-evropy-klinton
14. Украина сохранила статус «стратегическая страна» // <http://kontrakty.ua/article/55829>
15. Україна і США підписали «Дорожню карту» двосторонніх відносин // <http://www.president.gov.ua/news/9495.html>
16. Фукуяма Ф. Америка на распутье: Демократия, власть и неоконсервативное наследие / Фрэнсис Фукуяма; пер. с англ. А. Георгиева. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – 282 [6] с. – (Philosophy)
17. Фукуяма Ф. Конец истории? / Ф. Фукуяма // Вопросы философии. – 1990. - № 3. – С. 134-155.
18. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Самюэль Хантингтон; пер.с англ. Т. Велимеева. – М.: АСТ:АСТ МОСКВА, 2007. – 571, [5] с. (Philosophy)
19. Хартія Україна — США про стратегічне партнерство // http://uk.wikisource.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%8F_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%E2%80%94%D0%A1%D0%A8%D0%90
20. Цыганков П. Теория международных отношений: Учеб. пособие. / П. Цыганков – М.: Гардарика, 2002. – 590 с.
21. Hart Liddell B.H. Strategy. – 2-nd rev. ed. / Liddell B.H. Hart – New-York: Meridian Book, 1967. – 426 p.
22. Kissinger Henry A. Diplomacy. / Henry A. Kissinger – N. Y., 1994. – 754 p.
23. Murray W., Grimsley M. Introduction on Strategy / W. Murray, M. Grimsley // The making of strategy. – New-York, 1994. – p. 1-16.

УДК 32.001

Ю. О. Шейко

АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОГО В ТЕОРІЇ КАРЛА ШМІТТА

Теорія політичного К. Шмітта відображає зміну перспективи в розгляді сутності феномену політики, наголошує необхідність її пошуку в термінах самої політики. Модель «друг – ворог» об'єднує два фундаментальних аспекти політики, боротьбу та управління. Аналізується неоднозначний характер наукового спадку К. Шмітта та пропонуються варіанти розв'язання суперечливих моментів у теорії політичного.

Ключові слова: політичне, К. Шмітт, держава, друг, ворог, війна, політичний екзистенціалізм.

Теория политического К. Шмитта отражает изменение перспективы в рассмотрении сущности феномена политики, подчеркивает необходимость ее поиска в терминах самой политики. Модель «друг-враг» соединяет два фундаментальных аспекта политики,